

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 912.

CHICAGO, ILL., 5. MARCA (March 5), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

REZULTAT ČIKAŠKIH KONVENCIJ.

Na konvenciji Konference za progresivno politično akcijo so zastopniki šestnajstih železničarskih unij in bratovščin izjavili, da čas za organiziranje "tretje" ali delavske stranke, h kateri bi pripadale unije kot celote, še ni zrel. Po več ur trajajoči debati je bila ta konvencija zaključena in K. P. P. A. ostane kot je bila, edino s to razliko, da bo v bodoče v glavnem "ne-strankarska" politična organizacija železničarskih unij, medtem ko je bilo v nji dosedaj tudi več drugih organizacij.

Takoj po tej konvenciji se je vršila konvencija pristašev organiziranja "tretje" stranke. Socialisti so se tudi na tej borili za ustanovitev delavske stranke, katero bi tvorile organizacije kot celote in posamezniki. Johnson, predsednik mednarodne unije strojnikov, Hopkins od odbora osemindesetih, LaFollettovi pristaši iz Wisconsin in število drugih progresivcev je zagovarjalo načrt za ustanovitev nove stranke, ki naj bi jo tvorile avtonomne državne organizacije. Njihov predlog je dobil večino glasov. Predsednik konvencije je imenoval odbor petih oseb, ki ima nalogo sklicati enkrat proti jeseni konvencijo, na kateri bo nova stranka dobila šele ime in — program. Za sedaj je osvojen približno isti program, kakor ga je sprejela clevelandska konvencija KPPA. "Tretja" stranka torej ni še ustanovljena, a smisel predloga večine je bil, da naj se ustanovljajo progresivne stranke po posameznih državah, in iz teh se bo na jesenski konvenciji ustanovila splošna, ali kakor pravimo v Ameriki, nacionalna stranka.

Konvencija socialistične stranke se je pričela dan po tej konvenciji. Zborovala je dva dni. Sprejela je soglasno Hillquitov in Debsov predlog, da socialistična stranka izstopi iz K. P. P. A., ker je slednja iz socialističnega stališča doigrala svojo vlogo in prenehala biti aparat, s katerim se je pripravljalo ameriško delavstvo na organiziranje delavske stranke.

Socialistična stranka je izrabila vezi, ki jih je imela kot članica KPPA. Seznanila je s svojim programom množice delavcev, do katerih je prišla s pomočjo Konference za progresivno politično akcijo. A vodilnih oseb ni bila v sta-

nju pridobiti za osamosvojitvev na političnem polju, to je, za organiziranje razredne stranke.

Na konvenciji socialistične stranke je vladalo najboljše razpoloženje. Deleгатje so bili zadovoljni, ker se je situacija razčistila. Stranka sedaj ni vezana na nobeno skupino. Konvencija je dovolila kooperirati državnim socialističnim organizacijam z ostalim organiziranim delavstvom v političnih bojih, toda le pod pogojem, ako se bo organiziralo v pravi delavski politični stranki s socialističnim programom. Nobena socialistična organizacija v nobeni državi pa ne sme iti v tak sporazum brez dovoljenja strankine eksekutive.

Rezultat čikaških konvencij torej je:

Delavska stranka ni ustanovljena, dasi jo je zagovarjalo veliko število delegatov, ki so zastopali nad milijon organiziranih delavcev. Predlog za ustanovitev delavske stranke bi bil na konvenciji KPPA. sprejet z večino glasov navzočih delegatov, a opozicija se ne bi pokoravala sklepu večine in situacija bi bila neizpremenjena, tudi če bi socialisti forsirali sprejetje takega predloga. Delavska stranka bi bila mogoča le, ako bi se zanjo sporazumele vse velike unije, zastopane na konvenciji KPPA.

Nova stranka, ki se bo ustanovila v jeseni iz progresivnih elementov in za katero delajo tudi nekateri unijski voditelji, ne bo delavska stranka, ampak navadna reformistična stranka, ki se ne bo izrekla za odpravo, ampak reformiranje kapitalistične ekonomske uredbe v tej deželi. V ostalem bo pobrala razne zahteve, kot svoboda govora in tiska, zakone proti izkoriščanju otrok v industriji, minimalno mezdo itd., iz socialističnih programov.

Ameriško delavstvo pa vzlic temu ne bo brez delavske stranke.

Delavska stranka z revolucionarnem programom ostane v bodoče kakor doslej *ameiška socialistična stranka*, ki si je v zadnjih treh letih sodelovanja z unijami v KPPA. pridobila mnogo novih prijateljev.

Socialistična stranka je sedaj v akciji, da pojača svoje vrste in razširi svoje časopisje. S propagando za osamosvojitvev unij na političnem polju pod okriljem razredne delavske

stranke bo nadaljevala. Radikalne unije bo skušala pridobiti takoj v svoje vrste. Nekatere so ji sodelovanje že obljubile.

Socialistična delegacija se je na konvenciji KPPA, in na konvenciji za organiziranje "tretjetje" stranke varovala taktike "okupiranja", ker bi odbila od sebe tisoče ljudi katere je približala socialistični stranki, in ker bi z "okupacijsko" taktiko ne okupirala nikogar razen sebe. "Okupacijske" konvencije ameriških komunistov so dokaz za to trditev.

Triletno sodelovanje socialistične stranke s KPPA, ji je bilo samo v korist. Pripravila si je pot med širše množice, in njena naloga danes je, da jih privede v socialistično stranko.

Hjalmar Branting.

Dne 24. februarja je umrl Hjalmar Branting — mož, ki je bil znan kot socialist, državnik in humanist vsemu svetu. Rojen je bil 23. novembra l. 1860 v Stockholmu. Leta 1882 so se pričele njegove aktivnosti v socialno demokratični stranki, v kateri je delal do konca. Branting je imel vseučiliško izobrazbo. Spisal je več del o socialnih problemih in urejeval tekom svojih dolgoletnih aktivnosti razne socialistične liste. Bil je eden izmed najspodobnejših socialističnih voditeljev na Švedskem in vsej Evropi. Kakor povsod, je v tistih letih tudi švedska vlada poskušala s silo zatreti mlado socialistično gibanje. Brantinga je vrgla šestkrat v ječo, sodno pa ga je neprestano preganjala. A socialistična stranka je rasla in pridobivala na moči. L. 1920 je socialno demokratična stranka prvič prišla na vlado in Hjalmar Branting je bil ministerski predsednik. Potem je postal še dvakrat ministerski predsednik in pred nekaj tedni ga je bolezen prisilila odstopiti od te odgovorne službe. Pred štirimi leti je dobil Nobelovo mirovno nagrado v priznanje zaslug, ki si jih je pridobil z delom za svetovni mir. Branting je bil švedski zastopnik v ligi narodov in v nji je bil eden najenergičnejših delavcev. S svojim nesebičnim delom v Ligi si je pridobil spoštovanje vsega sveta in njegove državniške sposobnosti so dobile splošno priznanje. Med vojno je Branting na razne načine poskušal ustaviti krvavo klanje, a vse konference in pregovori, ki jih je imel, so se izjalovili. Ko je Wilson proglasil svoj mirovni program, se mu je Branting pridružil in deloval za njegovo uresničenje.

Socialistična stranka na Švedskem ni radi razkolov, ki so nastali z ustanovitvijo moskovske internacionale, skoro nič trpela. Komunisti na Švedskem so samo mala skupina brez politične moči. Branting je bil pristaš evolucionjskega razvoja in ni propagiral vratolomnih skokov. Da je švedsko delavstvo socialistično tako

dobro vzgojeno, je v veliki meri Brantingova zasluga.

Propagiral je priznanje sovjetske Rusije in z vso oostrostjo je obsojal evropske in druge kapitalistične vlade vsled njihovega boja proti novi Rusiji.

Komunisti so Brantinga naravno napadali, a njegove pozicije na Švedskem in v mednarodnem svetu niso mogli omajati.

Mednarodno delavsko gibanje je z Brantingom mnogo izgubilo. Bil je eden izmed najjačjih duhov, kar jih pozna današnji svet. Vse svoje moči je posvetil delu za človeštvo, za novi družabni red bratstva in pravičnosti. Branting, pred štiridesetimi leti preganjan, zasmehovan, tiran na sodišča, blaten v časopisju, je umrl spoštovan tudi od svojih nasprotnikov, kajti nihče mu ne more odrekati zaslug, ki jih ima za človeštvo.

Kaj sedaj?

(Ta članek o volitvah v jugoslovansko skupščino ponatiskujemo iz februarске izdaje revije "Pod lipo", ki jo izdaja "Zadružna založba" v Ljubljani. Njen urednik je A. Kristan. Njeni sotrudniki so večinoma osebe, ki so bile do l. 1921. na čelu pokreta v Sloveniji, a danes so izven stranke. Članek priobčujemo v informativne namene. V eni prihodnjih izdaj bomo objavili podroben rezultat volitev in razmerje strank v novi skupščini.)

Izid pravkar izvršene volilne borbe je tako zanimiv in zlasti za delavski pokret tako vsestransko podučljiv, da se moramo ozreti na njegove vzroke.

Volilna borba se je vodila v glavnem med dvema velikima političnima skupinama, ki sta menjajoč se, imeli vlado v svojih rokah pred volitvami. Radikali in takozvani samostojni demokrati so dobili potem volilno vlado ter so se za volitve formirali kot "nacionálni blok"; kljub dejstvu, da so imeli ves vladni aparat v rokah, so komaj dosegli nekaj nad polovico mandatov, dočim je opozicija, sloneča na Radiću, Davidoviću, Spahu in Korošču skoro ohranila svoje mandate. Za uspešno delo parlamenta ni mnogo upanja! Iz volilne borbe je konstatirati, da je federalistična opozicija trdno zasidrana v narodu.

Strahovito Jernejevo noč pa so doživele manjše, opozicijske stranke, ki niso bile v zvezi federalističnega bloka. Tako zemljaradniki, republikanci itd. In pa vse delavske stranke!

V novi Narodni skupščini, ki se snide v marcu, ne bo nobenega socijalističnega ali komunističnega poslanca. Poraz socijalističnega in pa komunističnega gibanja je strašen.

Da bodo komunisti nazadovali, bilo je očitno takoj po volitvah v konstituanto. Za komuniste so l. 1920 glasovali najrazličnejši povojni nezadovoljnejši in politični špekulanti, ne pa razredno-zavedni in marksistično vzgojeni pristaši. Politično neorijentirani nezadovoljniki so pa nezanesljiv volilni kader, zlasti če ne gre vse "gladko". Prehajajo iz stranke v stranko, kjer kaj "upajo". Ko je vlada uzakonila "zaščito države", razpršila se je večina onih 198.736 komunističnih glasov iz l. 1920 in pri volitvah l. 1923 seveda

od 59 komunističnih poslancev ni prišel nobeden v parlament, pač pa so razni bivši komunistični poslanci paradirali kot — kandidatje na meščanskih vladnih listah! Kaka razlika med Radičevim političnim gibanjem in — komunističnim! Radič kljub vsemu terorju vstraja na svojih pozicijah! Komuniste pa je prvi pritisk odnesel, dasi je njihov pokret začel s tako silnim poletom! Ker pa ni temeljil v razredni zavesti množic, ni obstal.

Močno pa je nazadovala tudi socialistična stranka Jugoslavije. Od 10 socialističnih poslancev iz 1. 1920, sta se 1. 1923 vrnila le dva. L. 1925 pa je ostala brez parlamentarnega zastopstva. In vendar se ne more trditi, da bi bilo socialistično gibanje v naših pokrajinah še-le od včeraj. Nasprotno. To gibanje je precej staro, sega v leto 1890 in še poprej. V tem času se je vršilo dosti izobraževalnega dela v smeri socializma in razredne solidarnosti in zavesti. In niti to staro in izkušeno socialistično gibanje ni moglo ohraniti saj del svojih priborjenih postojank! Nazadovalo je hudo. Ljubljana 475, Zagreb 235, Beograd 343, Maribor 771 socialističnih glasov!

Delavskemu pokretu v Jugoslaviji škoduje neizmerno dejstvo, da se suče politična borba že nekaj let sem okoli notranjih plemenskih in politično upravnih vprašanj. V drugih državah se zlasti v povojnem času vrše politične borbe pretežno v znamenju socialnih vprašanj. Pri nas so pa v medsebojni borbi centralizma in federalizma potisnjena socialna vprašanja v ozadje. In seveda se resen politični pokret le težko uveljavlja. Tudi je malo industrije in malo industrijskega proletarijata. — Vendar bi moralo socialistično gibanje pokazati večje uspehe vsaj v tistih pokrajinah, kjer je industrija saj deloma razvita.

N. pr. v Sloveniji. Demagogično klerikalno natezanje avtonomije in drugih gesel je sicer tudi tu zmešalo pojme mnogim delavcem. Vendar je ostal še precejšen kader starih zaupnikov in res zanesljivih socialistov. Če bi v slovenskem socialističnem gibanju vladala enotna borbena volja in enotni duševni polet, bi mu morale te volitve prinesiti napredek in ne še hujšega nazadovanja. Razcepi so res močno oslabil naš socialistično gibanje. Ne toliko komunistični, ki vsaj ni deprimiral ljudi! S komunističnim razcepom so odšli iz gibanja elementi, ki niso bili socialistično še vzgojeni in so jim imponirala radikalna gesla. Kasnejši razvoj je bil, ki je polagoma, ali sigurno vplival katastrofalno na mišljenje in čustvovanje delavskih in kmetskih množic. "Napreja", ki je bil glavni organ socialističnega gibanja, se je polastila klika, ki ji je manjkalo vsako socialistično mišljenje in čustvovanje. Vrgla je iz uredništva možesocialiste, ki so osiveli v drobnem delu za socialistično mišljenje. In "Naprej" je postal list, ki je oblatil in osmešil socialistično idejo in socialistično mišljenje ter delo do skrajnosti, kar je seve deprimiralo celo stare socialiste. In revoltirali so: Mariborčani po svoje, s tem da so v "Enakosti" zahtevali, da se odpravi iz socialističnega gibanja tak način "udejstvovanja" —; Ljubljanačani z ustanovitvijo "Zarje" in konstituiranjem "Zarjanov". Nastale so tri smeri: oficijelna z "Naprejem", Mariborska z "Enakostjo" in ljubljanska z "Zarjo". Ni pa bilo sile, ki bi imela jasen pogled, stalen cilj in odločno borbena moč, da brezobzirno uveljavi enotno voljo in enotno mišljenje.

V "Naprejevi" smeri se je uveljavila pač brezobzirna diktatura človeka, ki nikdar ni bil socialist

in ki ne pozna socialistične ideologije. Demagogično je vrgel par gesel in na žalost — oprijete so se jih mnoge delavske duše, ki so zavarane po besedah izgubile vid v notranjost. No, čas je zdravnik, in volitve 8. februarja so tej grupi, ki je 1. 1920 kot enotna socialistična stranka prejela 29.560 glasov, izjavile, da je ni več, ker njeni kandidatni listi sta prejeli skupno: 1765 glasov, in sicer v mariborski oblasti 1050, v ljubljanski pa 715.

Mariborska skupina se je z ljubljansko zarjansko sčasoma združila in postala oficijelna SPJ. Ta je sedaj dobila skupno 5469 glasov.

Vseh socialističnih glasov v Sloveniji je tedaj bilo 8. februarja t. l. 7234, 1. 1920 pa 29.560.

Ta razdvojevalni razvoj od 1. 1921 do danes, potem pa zlasti dejstva: da je "Naprejeva" skupina neprestano najnesramnejše blatila vse bivše vodilne sodruge, ki so bili na čelu gibanja, ko je bilo to težko v vsakem oziru in še v povojih, in da je zarjanska skupina preveč kompromisarila in se za voljo malih osebnih uspehov (volitev v ljubljansko občino) združevalo celo s zastopniki klerikalizma in da je mariborska ostala brez idejnega vodstva v večni konkurenčni borbi za vodstvo —

so povzročila, da je socialistično gibanje skoro pri nas prenehalo in da je rezultat 8. februarja t. l. katastrofalen.

Nastaja vprašanje: Kaj sedaj? Ali naj socialistična misel pri nas zaspi — ali naj proletarijat Jugoslavije, zlasti Slovenije bo plen buržoazije ali pa predmet eksperimentov, ki so mu že toliko hudega prizadejali, da je človeka groza misliti na to.

Mislimo, da je Socializem pač vreden, da o tem razmišljamo in da se lotimo Dejanja, ki bo socialistično gibanje postavilo zopet na tisto mesto, na katerem smo bili 1. 1920 . . . Mrtev je Socializem po Sloveniji — Socializem po Sloveniji naj živi!

Čemu se skrivajo?

V knjigi, vsebujoča seznam ameriških časopisov, angleških in drugih, ki jo je izdala tvrdka Lord & Thomas v Chicagi, je označena "Delavska Slovenija" za "Slovenian Independent" list, ki ima 7.000 naročnikov. "Proletarec" je v isti knjigi označen za "Slovenian Socialist".

Čemu se "D. S." skriva v seznamih ameriških listov pod krinko "Independent"?

Ali so ji ameriški businessmani več kakor prepričanja in načela katera se hlina da zastopa?

"Proletarec" izhaja že dvajset let, pa se ni sramoval povedati kjerkoli je bilo treba, da je socialističen list. Zakaj se boji "D. S."? Mar samo radi oglasov, od katerih živi? Mar je vaše prepričanje res samo v žepu? Kakšen ugled ima list, ki kaže vsakemu drugačen obraz? Ali npr. list, ki je bil naprodaj komurkoli? Potem pa si taki ljudje še drznejo psovati druge z neznajnejši! To so karakterji!

V knjigah je zabeleženo vse znanje vseh časov sveta. Čitajte jih!

"Kaj bodo pa stariši rekli . . .?"

"Jaz sicer nič ne verjamem, saj veš da ne dam nič za farje in njihove ceremonije, ampak ona ne pu- sti. — Kaj bodo pa stariši rekli? — Radi ljudi moram živeti kot so nas stariši učili." In tako naprej. Saj poznate take argumente naših svobodomiselnih rojakov!

Ali g. Nekdo je šel še korak dalj in nazval cerkev vlačugo. Takole jo opisuje:

"Torej za dvajset dolarjev se je prodalo takozvani zakrament. Biznis, prijatelj! Človek kot sem bil jaz, s takim gnevom v srcu, pa pri obhajilni mizi — ali si moreš misliti nekaj nizkotnejšega za vero? Za dvajset dolarjev se potepta v blato vse takozvane verske principe — za dvajset dolarjev lahko kupiš vlačugo . . ."

Potem se zgraža nad spovednikom, ki brska po skrivnostnih bogaboječih žen in nevest, in poln zgražanja zaključuje:

"Večni boj takim razmeram, katerih žrtev sem tudi jaz postal. Svet pa naj ve kako sem prišel v objem vlačuge."

To je čudno tolmačenje morale, a vendar vsakdanje tolmačenje. Moški, ki gre v bordel, bo smatral žensko s katero je bil, za vlačugo, a sebe za nekaj zvišenega. Bognedaj, da bi se njemu reklo kaj takega kakor "nji". Naš dobri narod je iznašel besedo "vlačuga" in podobne izraze samo za žensko! Da, samo za žensko!

G. Nekdo je šel prostovoljno k "vlačugi" in prostovoljno se ji je dal objeti. Torej čemu vprašanje: "Ali si morete misliti kaj nizkotnejšega za vero?" Zakaj pa samo za vero?

Recimo, da bi g. Nekdo naletel na duhovnika, kateri ne bi bil tako "mehkega" srca, pa bi mu rekel: Nisi bil dosedaj "cerkven", ne bo nič za enkrat. Ali se ne bi lahko pripetilo, da bi g. Nekdo napisal dopis, v katerem bi se kregal nad farji, ker se branijo prodati "vlačugo"?

To stvar je spravil v liste dotični župnik, ki je imel opraviti pri tej kupčiji. In tako je g. Nekdo napisal odgovor, pod katerega se je podpisal "Urednik D. S."

G. Nekdo se tudi v omenjenem spisu slika za mučenika, za nekakšno žrtev vlačuge cerkve, za pravičnika, katerega preganjajo social patriotje kot divjo zver, a g. Nekdo stoji ponosno kakor križ na gori in gleda poln odpuščanja in pomilovanja po svojih krutih preganjalcih v dolini. — Is.

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

"Nočem postati poštena, kajti poštenje tvoje in tvojih roditeljev in vsega tega sveta je neumno, ker je strašno dolgočasno, vsakdanje in smešno-lažno. Pojdi, pojdi, prijatelj moj, svoji sestri moreš govoriti o poštenju. Pojdi in solzile se bodo, pozabljajoč na gospoda Marčiča. Vidiš, ta Marčič me je hotel oženiti. Da, nič se ne čudi, res je! Pa ga nisem marala; povedala sem mu, kdo sem in kakšna sem. Tedaj je bežal odtod. Povedal pa mi je prav čedne stvari o poštenju tvoje sestre in tvoje matere . . . Pa saj menda tudi sam veš marsikaj! A kaj me končno briga vse to?"

"Pojdi z menoj, deklica! Pojdi, Nera!"

"Kam?"

"V hotel!"

"Dobro, koliko mi plačaš?"

"Dam ti, dam ti . . ."

"No, koliko?"

"Deset . . . dvajset . . . ne, ne . . . petdeset kron . . ."

"Ha, ha, tepec Alfred!"

"No, koliko hočeš vendar?!"

"Ne moreš mi dati, kolikor sem vredna, ne moreš!"

"Povej vendar, koliko hočeš!"

"Miljon kron!"

"Kaj se ti meša?!"

"Meša? Zato mogoče, ker se prodajam za ceno, ki se poljubi določiti jo meni sami za moje lastno telo? Zato da bi se mi mešalo?! Ne znaš misliti, Alfred. Med pošteno družbo pojdi; visokorodnim damam boš mogoče imponiral, meni pa, meni ne moreš, ker mi ne moreš dati — miliona — ha, ha . . ."

Zadovoljna je bila sama s seboj. Kakor da bi bil Ladavac govoril iz nje. Tako srečna je bila, kakor še nikdar.

"Nič nimaš, je nadaljevala; berač si in pocestni potepuh. Kaj misliš, mili moj, da ne prodajaš tudi ti svojega mesa, svoje krvi?! Celo pamet prodajaš, ti silni, ti močni! Glej, v tvojih vojaških službenih pravilnikih je predpisana meja, do katere smeš razširiti svoje misli. Natanko so ti predpisali, v katero smer smeš usmeriti svoje misli! Glej, tudi žig so ti vtisnili — sramotno uniformo! Ubijaš za druge, ponižuješ se za druge, prah ližeš, koder so stopale noge mogočnikov; in vse to samo za druge! A meni se rogaš, vprašujoč me, če pojdem med poštene . . . Kdo je bolj usmiljenja vreden? Kdo je večji suženj? Majhna razlika pa je vendarle med nama. Jaz sem profesionalna vlačuga, ki sem spoznala svoj položaj, dočim ga ti nisi in ga nikdar ne boš, kajti ti si vlačuga od rojstva!

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je **912** Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

V tvoji krvi je vlačugarstvo poglavitna sestavina; prodajanje pa, večno prodajanje, to je tvoje bistvo. Saj nimaš več mozga, Alfred! Potipaj se, prosim te, natanko poglej: Dienstreglement, Exerzierreglement! To ti nadomešča možgane!"

"Nera, pojdi z menoj, pojdi!"

Pljunila mu je v obraz in predno se je doobra osvestil mu je zašumelo okrog ušes: prva zaušnica od leve, druga od desne strani.

Megla jo je vzela; po cesti se je glasno krohotala. Hitela je domov; komaj je utegnila pomisliti, kakšne posledice bo ta dogodek rodil.

"Za milijon, je govorila sama s seboj, ali bi se mu prodala za milijon? Ne bi, danes, ta trenutek prav gotovo ne! Kaj pomeni končno v bistvu milijon kron? Nič, prav nič več in prav nič manj, kakor eno samo krono. Za človeka ne pomeni milijon v bistvu prav nič, za človeka, ki ni večer. Da, dobro je imeti milijon, toda imeti ga, ne da bi se človek prodal. Saj bi se bila mogla prodati Marčiču . . . Mogoče bi se pa le prodala! Za en milijon! Da, če bi kdo prišel in mi ponudil milijon . . . da tedaj, da . . ."

Živahno si je slikala, kaj bi tedaj napravila. Oglas bi dala v novine, oglas take-le vsebine: "Vlačuga sem. Naravpost iz bordela sem prišla. Imam pa milijon kron, lepih, zlatih kron, in tudi sama sem lepa in zlata. Omožiti se hočem. Prednost imajo predsedniki, tajniki ali vsaj odborniki društev za npravstveno povzdigo naroda, ne glede na to, če so stari, brezzobi, grbasti, plešasti."

Na stotine ponudb bi prišlo. Tedaj pa bi objavila vsa pisma po vrsti, pisma predsednikov, tajnikov, ali vsaj odbornikov društev za npravstveno povzdigo naroda. Smejala se je.

Mirno je spala tisto noč. Sanjala je o Ladvacu in zjutraj, ko se je vzbudila, se je spomnila na Alfreda in na neki strašni pretep v Trstu. Nekega večera jo je bil vzel stotnik 97. pešpolka, Galoper. V tistem trenutku pa mu jo je kar iz naročja ugrabil Alfred in jo odnesel v njeno sobo. Potem pa pretep: prvega je prijel in druge omlatil z njim. Žival, ne človek! Prestrašila se je. Takšna zverina je. Bogue, kaj se zgodi! Najbolje bo, če ostane doma. Odločila se je, da ostane; ostala pa ni. Kakor vsako jutro, tako je tudi tistega dne šla v službo. Misel njena in volja njena sta jo zadržavali, nogi pa sta jo nesli v smer, kakor nese sila teže kroglo, valjajočo se po strmini v dolino.

Čakala je na Alfreda in ga dočakala. Kmalu je prišel. Glasno jo je pozdravil:

"Zdravstvuj, Nera!"

Porogljivo in zaničljivo je namrdnila ustnici, odgovorila pa mu ni. Gospodinja in prodajalka sta osupnili, ker nista mogli pojmovati, kaj se pravzaprav godi.

Kaj se tako čudite, mīlostljiva gospa? O, Olgo v resnici Nero, poznam že mnogo časa! Lepi spomini, gospa; kaj ne, Nerica?"

"Ah! Res?"

Mīlostljiva je hlastno pograbila vrženo ji kost. Vedela je namreč, da pride do škandala, in škandale je ljubila nad vse. Kjer je Kreuz, tam je tudi škandal; o tem je bila trdno prepričana. Zategadelj je komaj, komaj pričakovala . . . Alfred pa ni bil usmiljen; ni ji hotel privoščiti takoj tega veselja. Poprosil je gospo, če se sme na samem pogovoriti z Olgo. Seveda mu je gospa to neutegoma dovolila.

"Pojdi, Nera! Važne stvari ti moram zapupati."

"Kar tukaj napravite, gospod! Na samem nimava o čem pogovarjati se!"

"A tako, mlada gospodična! Seve, seve, v tem slučaju se bova pa kar tukaj pomenila!"

"Prosim, izvolite!"

Tako hladnokrvno je rekla, da je pričel dvomiti o svojem uspehu. In imel je popolnoma prav, kajti uspeh je zaigral že prejšnji večer s svojo prvo potezo, neroden je bil.

Molčal je. Ni vedel, kako bi pričel. Njej pa je bilo tako nekako, kakor je človeku, ko mu že vržejo zanko okolo vratu in obvisi med nebom in zemljo. Takí trenutki so trenutki popolnega miru in popolne sreče. Spomnila se je nekega dogodka: Nekdaj so obesili v Petrogradu mladega študenta. Že je visel. V tistem hipu je prišel ukaz, da je oprostiti vse obsojence, ki bi bili obešeni med osmo in deveto uro zjutraj. Carju se je bil namreč ob osmi uri rodil sin. Hitro so prerezali vrv, razvozljali zanko in položili onesvečenega mladeniča na blazino. Odprl je oči in vprašal: "Kaj, ali sem še živ? Ali me niste obesili?"

"Car je pomilostil . . ."

"Vrag, še enkrat bom moral umirati! Car budala!"

Tako se je zgodilo tudi z Olgo. Plaza ki je letel s strahovito hitrostjo svojemu cilju nasproti, ni mogla ustaviti. Udala se je . . . Saj bi bilo brezzmiselno kljubovati plazui ali celo verjeti v čudež.

"Vi bote mogoče celo skušali tajiti, da me poznate."

"Prav nič ne tajim, dobro poznam vas in vaše lopovščine tudi!"

Vedno bolj se je čudil.

"Vi se norčujete . . ."

"Mogoče, zakaj ne? Sicer ste pa preneumni, da bi se z vami prerekala. Kako so vam pa prijale zaušnice včeraj zvečer? Da, da, gospa, včeraj sem mu prisolila dve krepki."

Zardel je in jo nahrulil:

"Molči, vlačuga!"

Tako miren je bil njen glas, kakor da bi govoril umetno sestavljen človek. Strašna moč tega miru je legla na vse navzoče, ko je odgovorila: "Bila sem, danes nisem več!"

Dalje prihodnjič.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Priredba collinwoodskega kluba in konferenca ohijskih klubov J. S. Z.

COLLINWOOD, O. — Priredba kluba št. 49, JSZ., ki se je vršila v soboto dne 21. februarja v Kunčičevi dvorani, je nepričakovano dobro uspela, ne toliko kar se tiče udeležbe, kakor glede razpoloženja, ki je bilo vzorno. Ves čas lep red, udeleženci navdušeni za našo stvar, zabava neprisljuna, program dobro izvajan. Čisti prebitek znaša blizu \$50. To je bila prva klubova priredba po reorganizaciji. Čisti prebitek znaša blizu \$50. Klubova imovina znaša sedaj \$223. Naše aktivnosti se bodo v bodoče povečale, kajti začetne težave so premoščene.

Priredbe so se udeležili tudi nekateri člani sodružnega kluba št. 27.

V nedeljo 22. februarja se je vršila tu konferenca ohijskih klubov J. S. Z., o kateri bodo poslana obširnejša poročila pozneje. Zaključila je, da bo posvetila več pažnje agitaciji za Izobraževalno akcijo J. S. Z. in propagandi za ustanovitev novih klubov.

Joseph Prestrl.

O formi in agitaciji za Proletarca.

NOKOMIS, ILL. — V št. 910 Proletarca sem čital nasvet Jos. Radeljna o spremembi forme Proletarca. Pridružujem se mu, in pomagal bom, da se njegov nasvet izvede, in to čim prej tem bolje.

Na mojem agitacijskem potovanju sem pronašel, da nešteto čitateljev želi spremembo forme in povečanje lista.

Radi sebe bi spremembo sedanjega formata v obliki časopisa nikoli ne priporočal. Zame je Proletarec v obliki revije na mestu. A v agitaciji za razširjenje lista nam je njegova sedanja oblika škodljiva. Zato moramo Proletarcu dati prejšnjo formo, to je obliko časopisnega formata in obseg, kakoršnega ima npr. sredina izdaja Prosvete. Proletarec mora prinašati več vesti o strokovnem delavskem gibanju v tej deželi in biti mora povečan, ker potrebuje naš pokret tudi več agitacije.

Na vsak način se mi vidi umestno in v korist agitacije, da se v našem glasilu priobčuje več novic, komentirane z delavskega, to je s socialističnega stališča. Prepričan sem, da bo vse to koristilo agitaciji za razširjenje lista in s tem pojačanju J. S. Z.

Vidim, da radi pomankanja prostora zaostaja celo najvažnejše gradivo, to je vesti, dopisi, članki o današnjih problemih, delavskih zborjih itd. To je dokaz, da je današnji obseg lista premajhen.

Pod pogojem, ki ga je navedel Radelj, sem pripravljen dati \$50 in razen te vsote še \$25 podpore.

Apeliram na člane in članice J. S. Z. ter na čitatelje, oziroma naročnike Proletarca, da se udeleže te diskuzije, podpro to akcijo ter da jo pomagajo izvesti.

Pomnite, da je bil Proletarec ustanovljen kot socialistični list in da je ostal vsa leta to za kar je bil ustanovljen — da se ni prodajal nikomur in kupčeval z nikomur, pač pa služil delavskemu razredu. Vsi, ki so temu listu sledili od začetka, priznavajo, da je oral

ledino in služil kot tribuna vsem tistim, kateri so hoteli da imajo naše podporne organizacije na krmilu poštene ljudi. In tako se je veliko s pomočjo tega lista razvila S. N. P. J. A Proletarec je vplival tudi pri razvoju drugih organizacij.

J. S. Z. in Proletarec sta dva neločljiva dela. J. S. Z., majhna po številu članov, je moralno najjačja jugoslovanska organizacija, kajti povsod, kjer ima svoje klube, boste videli v njih člane, ki so najrazumnejši, najzavednejši in najpožrtvovalnejši v nasebini. J. S. Z. je organizacija načel! In Proletarec je glasilo te organizacije.

Tiste, ki ga napadajo in rujejo proti njemu z zakletim namenom da ga uničijo, jih je lahko sram, in zavedajo naj se, da so na napačni poti.

Dolžnost nas zavednih delavcev je, da njihove nakane preprečimo. Veliko je sicer že bilo grobarjev, ki so pokopavali Proletarca, a v grob so se zvalili sami. Kljub temu se pojavljajo vedno novi z istim ciljem: Uničiti Proletarca in s tem J. S. Z. Ali doletela jih bo ista usoda kot prejšnje grobarje, kajti zavedni delavci so na straži! In ostati morajo na straži! Proletarec je živel in bo živel, ker je list načel, list katerega straži četa zavednih jugoslovanskih delavcev in ga bo stražila. Grobarji pa so pbrmri in tudi sedanji bodo. Pojavili se bodo sicer novi, kajti tak list bo imel pod tem sistemom vedno smrtne sovražnike.

Zavedni slovenski delavci! Vaša naloga je varovati ta list! Vaš je! Vi ste odgovorni zanj. Torej ne stran od straže! Pojdite še vztrajnejše na delo in razširite ga. Kajti Proletarec mora biti ne samo razširjen ampak tudi povečan. Mi rabimo list za borbo proti ignoranci, katere je med našim ljudstvom še zelo veliko. Mi ga rabimo za borbo proti kapitalizmu in vsem, ki zavajajo delavstvo. To je bil namen njegove ustanovitve. Temu namenu je list bil in ostane lojaln.

Zato ima sovražnike med nazadnjaki in vsemi, ki zavedno ali nezavedno podpirajo kapitalizem. A Proletarec ima danes sovražnike tudi v delavski struji, katere slovenski organ je "D. S." Te vrste boji so delavskemu pokretu škodljivi. Zato bi želeli, da urednik "D. Si." preneha z blazno gonjo proti socialistični stranki, J. S. Z. in Proletarcu. Ali ni zadosti, če se eno in isto stvar več stokrat prekuha? Čemu jo vedno znova servirati? Ali še niste sprevideli, da z večnim napadanjem ne pridete nikamor, da niste ničesar dosegli?

Uverjen sem, da vas bo Proletarec pustil pri miru, ako se boste posvetili organizatoričnemu in vzgojevalnemu delu ter pokazali resno voljo koristiti samo delavski stvari.

Človek, ki bi rad da bi vladal med proletariatom duh solidarnosti, bi se zjokal nad boji in blatenji, ki so prizadejali pokretu že toliko škode. Prepričani ste lahko, da taki boji koristijo le kapitalizmu, med delavstvom pa sejejo mlačnost. Z neštetimi delavci sem prišel zadnje tedne v dotiko, ki so bili nekdaj aktivni v J. S. Z. in soc. stranki, potem pa so šli h komunistom, ker so jim verovali, da vedo za bližnjico v novo družbo. Danes niso nikjer. Udali so se brezbriznosti. Eni pa pravijo: Dokler se boste pripravili, ne pristopim nikamor več.

Spomnimo se Debsovih besed, ko je prišel l. 1922 iz ječe. Foster, Ruthenberg in drugi komunisti so ga

obkoljevali in ga silili, naj se jim pridruži. Odgovoril jim je približno takole:

"Pustite me nekaj časa, da premislim situacijo od zunaj, kajti v zaporu mi ni bilo mogoče slediti vsem podrobnostim in vzrokom, ki so prinesli spore in razkole. Ako bom pronašel, da morem za delavstvo več storiti če bom z vami, tedaj bom z vami."

A Debs je bil ves čas lojalen svoji stranki, ki je bila preizkušena v tolikih težkih borbah. A boel ga je tudi notranji boj. Čez nekaj časa po tem smo čitali njegovo sledečo izjavo:

"Ameriško delavstvo ne more in ne sme pristati na diktate tretje internacionale, ako nočemo napraviti samomora ameriškemu delavskemu gibanju . . . Sedemindvajset let sem se boril v socialističnih vrstah in pod njeno zastavo se bom boril nadalje . . ."

To so bile besede našega velikega bojavnika in humanitarca. Ničesar ne stori iz svojih osebnih nagibov, ker nima sam kot oseba nikakih svojih osebnih interesov. On ne stremi po vodstvu, ne po slavi, in radi tega je vse, kar izreče, odkritosrčno izrečeno.

Socialistična stranka v Ameriki je delavska stranka. Zadnje konvencije, ki so se vršile koncem februarja t. l. v Chicagi, dokazujejo, da bo ostala. Gradimo to stranko naprej in pripravljajmo tla socializmu.

Anton Žagar.

O ti ljudje!

YUKON, PA. — Po novembarskih volitvah je zavadala v tem kraju veliko veselje. Coolidge je zmagal, premogovniki bodo obnovili obrat, trgovina se bo pozivila — kako dobro je, da je Coolidge zmagal! V tem kraju je sicer zmagal La Follette kot je razvidno iz poročila, ampak drugod po Ameriki je bilo toliko pametnih ljudi, da so znali obvarovati "prosperiteto" in našim malim in velikim trgovcem, operatorjem in sto-percentnim patriotom je to silno ugajalo. "Foreignerji" tako ne znajo voliti — so modrovali.

Tu so rovi neunijski. Plačilna lestvica je iz l. 1917. Premogarjem so znižali plačo še meseca junija prošlega leta. Družba je plačevala od vozička premoga nakopanega s strojem \$1.81, s krampom pa \$1.72. A to je bilo družbi preveč. Jamrala je, da so produkcijski stroški previsoki in da ne more izhajati, pa je znižala plačo. Nabila je lepake in pojasnila, da je bilo "znižanje plače potrebno ako hoče obratovati rove." Sledila je stavka in doma smo bili tri tedne. Družba je pričela importirati delavce od drugod. Ko so pričeli stavkokačiti, eni nevedoma, kajti na tisoče ljudi išče delo in ga vzamejo kjer ga sploh dobe, jim je kompanija zopet znižala plačo. To zniževanje se je nadaljevalo tako dolgo, da plača sedaj samo \$1 za voziček nakopanega premoga, in v vsakega ga gre dve in pol tone.

Pred novim letom so se ljudje veselili — delavci in trgovci, češ, sedaj bo vse "zaronalo", delavci bodo imeli večjo plačo in s tem več denarja in tako bo tudi več businessa. V resnici pa je ravno narobe.

Pravil sem tistim, ki so se tako otročje radostili, naj se rajše pripravijo na razočaranje, kajti družbe ne povišujejo plač prostovoljno. Ako si hoče delavec izboljšati položaj, si ga more le z borbo proti profitarškim interesom. Odgovarjali so mi, da nič ne vem in da govorim kar tjavendan.

Miljo od tu je en unijski rov, ki pa že osem mesecev ne obratuje. Razočaranje je vsled tega še večje. Nekaterim je že žal, ker niso glasovali proti Coolidgu. Naročnik "Proletarca" sem skoro deset let. List

mi čezdalje bolj ugaja. Je vzgojevalen in zastopa res delavske interese.

Prišel je k meni rojak in kakor je navada, sva modrovala pri čaši. Prigovarjal sem mu, da naj se naroči na Proletarca. "Bi se, a nimam časa čitati," mi je odvrnil. Pristavil je, da ima tudi dosti drugih listov. Dejal sem mu na to, da bi bilo dobro če bi obnovili socialistični klub, ki je tu nekoč že obstojal. Mislim, da sta bila med ustanovitelji sodruga John Terčelj in Anton Zornik. Tudi ta nasvet ni mojemu znancu ugajal, češ, kaj bi se ukvarjali s tem, saj ne bomo zmerom na svetu. Saj ti ni nič hudega, mi je dejal. Imaš svoj "hauz" in ne izhajaš preslabo. S socialisti tako ni nič. Če bi prišli na vlado, bi nam še to pobrali kar imamo. Vprašal sem ga, če so bili tisti ki so nam znižali plače socialisti, in priznal je da ne. Mar socialisti dvigajo košaro s kruhom vedno višje, da nam jo je že tako težko doseči? Razjezil me je, in sva se končno celo malo sporekla, kar se pri takih pogovorih navadno dogaja.

Prišel sem v dotiko z drugim, ki mi je jamral, da je slabo na svetu. Pomagaj, da se bomo organizirali v socialistično stranko, sem mu dejal. A ni se strinjal. Petkrat sem že bil socialist, je dejal, pa nisem dobil ničesar od tega. Če sem pri društvu, mi dajo v slučaju boleznj vsaj podporo, pri socialističnem klubu pa ne dobiš ničesar.

Tretji je dejal, da če bi bilo vsaj tako kot je bi bilo še allright. A če ne bo, saj si ne moremo pomagati! Ta se je torej udal v "božjo voljo".

Tukajšnji rojaki so zelo napredni, imajo mnogo podpornih društev in v slučajih boleznj in nesreče "so dobro preskrbljeni." V političnem oziru so indiferentni. Nekateri so socialističnemu gibanju celo sovražni.

Dobe se tudi taki ki se še jeze na E. Kristana, "ker je požrl milijondolarski sklad."

Rojak iz Yukona je v Prosveti št. 34 kritiziral moj dopis, priobčen v 299. šte. omenjenega lista. Glede volitev omenja samo Slovence, a tu je tudi precej Italijanov. Mislim, da ni vzroka za nesporazum. Gre se za resnico in resnica mi je ljuba kakor tistemu dopisniku, ki me poziva, naj pridem z imenom na dan. Zakaj pa ne?

Rojaki delavci, predno zaključim, apeliram na vas, da bi širili in čitali Proletarca, ker zasluži da se ga čita. — Joe Robich.

Važna konvencija članstva socialistične stranke v Illinoisu.

V nedeljo 8. marca ob 2:30 popoldne se bo vršila v banketni dvorani Ashland Auditoriuma (vhod iz Van Buren St.; dvorana v prtiličju) konvencija članstva socialistične stranke v Chicagi in Illinoisu sploh. Razpravljala bo o zaključkih izredne strankine konvencije in sklepala o našem bodočem delu. Prvotno je bilo določeno, da se bo ta konvencija vršila 1. marca, a je bila radi naše dramske priredbe na omenjeni dan odložena na nedeljo 8. marca, da se da prilika udeležiti se jo tudi članstvu slovesnih klubov J. S. Z. v Chicagi.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

Nov socialistični klub J. S. Z. v Pittsburghu.

Pittsburška slovenska naselbina že dolgo ni imela jugoslovanskega socialističnega kluba. Posamezni člani J. S. Z. iz Pittsburgha so pripadali okoliškimi klubom in bili aktivni v njih. Na konferenci dne 22. februarja pa je tudi Pittsburgh stopil v vrste J. S. Z. Začasni odbor novega kluba je: John Ban, tajnik; John Bostnar, blagajnik; Matt Medved, organizator. Nadzorni odbor: Louis Glaser, Geo. Witkovich in Mihael Turk. Ustanovno zborovanje se je vršilo v Kranjskem slovenskem domu. Ker je Pittsburgh središče premogovniškega in industrialnega okrožja, v katerem živi tisoče slovenskih in drugih jugoslovanskih delavcev, ima pittsburški klub priliko razviti se v eno največjih in najvplivnejših organizacij J. S. Z.

V novejšem času so se torej obnovili klubi JSZ. v treh večjih slovenskih naselbinah: milwauški, collinwoodski in sedaj v pittsburški. A vrzeli je še mnogo in pričakujemo, da pridejo tudi druge, sedaj neaktivne naselbine, v vrste socialističnega gibanja.

Iz Springfielda, Ill.

Klub št. 47, JSZ., v Springfieldu, Ill., je dne 21. feb. priredil maškaradno veselico, ki je uspela boljše kot smo pričakovali.

Članstvo kluba št. 47 izreka toplo zahvalo vsem udeležencem, ki so pripomogli k uspehu priredbe. Soderugam in somišljenikom iz Virdna, Auburna in drugih okoliških krajev, ki so prišli na to veselico, obljubujemo, da jim bomo naklonjenost enako vračali. — *Prireditveni odbor.*

Nedeljska priredba kluba št. 1.

V nedeljo 1. marca je dramski odsek kluba št. 1 vprizoril Finžgarjevo dramo "Razvalina življenja". Udeležba je bila manjša kot na drugih predstavah v letošnji sezoni. "Razvalino življenja" je pred par leti dvakrat vprizorilo dramatično društvo v Chicagi. Sedaj je bila igrana tretjič na našem odru.

V nedeljo 19. aprila vprizori dramski odsek komedijo "Kirke". To bo zadnja igra v tej sezoni.

Iz Kansasa.

BREEZY HILL, KANS.— Urednika lista "Proletarca" še nisem nadlegovala z dopisom. Nadejam se, da mi bo kot naročnici dovoljeno porabiti nekaj prostora za ta dopis. Vidim, da se napredne žene oglašajo v njemu, in to me je vzpodbudilo, da sem prišla za pero. Naj naši nasprotniki vedo, da znamo tudi žene pisati in da se znajo tudi one boriti za osvoboditev izpod kapitalističnega jarma.

Ker nismo naročeni na noben katoliški list, ne vemo kaj pišejo razen kar čitamo o njih v naprednem časopisu.

Verjamem, da agitatorji za razširjenje naprednih listov, ki delajo po naselbinah, nimajo lahkega dela. Marsikatero zbadljivo morajo čuti. A ker poznajo ljudi, jim odpuščajo.

Naj ob tej priliki pojasnim zastopniku Proletarca A. Žagarju in njegovemu spremljevalcu M. U., da stvar ni bila tako huda kot sem se izgovarjala da morda bo. Torej naj bosta brez skrbi, ker bilo je vse O. K. Kjer sta oba zakonca enakega mišljenja, ni nesoglasij v ta-

kih rečeh. Kar je mož to je žena — prepričanje jima je skupno.

Mnogi bi radi naročili več raznih listov, tako tudi mi, a Uncle Sam ni tako dober da bi delavcem dal dovolj gmotnih sredstev. Leto ali pol leta je hitro okoli, in naročnino je treba obnavljati. Dasi jih imamo pet, sem si naročila tudi Proletarca. Naj takoj povem, da je hvalevreden list in vreden tistih centov. Nekateri sicer pravijo, da rabi "previsoke besede," a temu se da odpomoči s tem, da se take članke paznejše čita, magari po večkrat. Saj pri drugih listih tudi ni drugače.

Toliko za enkrat. Ženam priporočam, naj se pogostejše oglašajo v tem listu. Pozdrav čitateljem in čitateljicam, listu pa mnogo uspeha! — *Frances Sinkovec.*

Shodi za smeh in kratek čas.

LACKAWANNA, N. Y. — Tukajšnji Hrvatje, Srbi in Bolgari imajo dve organizaciji, eselpistično in komunistično, ki prirejata shode, na katerih nagajajo drug drugemu. Dne 8. feb. je govoril C. Novak, preje pa Zinič in Mikalački. Denarja morajo imeti Radnikovi precej, drugače ne bi mogli pošiljati tako pogosto "govornikov" iz Chicage v to državo. Shodov se udeležuje od 30 do 50 oseb. Na Novakovem jih je bilo 40. Po njegovem govoru so eselpisti stavili "pitanja" in tako razkačali Charleta, da jih je pričel zmerjati. Eselpisti pa so se mu smejali. Enkrat je skoro prišlo do dejanskega spopada, a kri se jim je še dokaj naglo uhladila. Zdi se mi, da je tem ljudem tako prepiranje najbolj priljubljena zabava. — *Poročevalec.*

Pa začnimo z vprašanji.

GLENCOE, O. — Ker se že govori o vprašanih in odgovorih, se mi je zdelo primerno staviti nekaj vprašanj na osebe okoli "D. S." in "Radnika", na katera želim stvarnega odgovora.

1.) Zakaj so komunisti vodili tako silovit boj proti angleški vladi, ki jo je tvorila delavska stranka? Čemu toliko boja in blatenja proti MacDonaldu? Mar ni baš ta vlada pripomogla, da je prišlo med vlade kapitalističnih držav napram Rusiji prijaznejše razpoloženje? Angleška delavska vlada je priznala sovjetski režim. Bila je pripravljena dati Rusiji velike koncesije in ji pomagati pri delu za gospodarsko obnovo. Ali ne bi bilo v interesu Rusije, ako bi delavska stranka ostala na krmilu? Ako je temu tako, čemu se boriti proti delavski stranki v Angliji? Ako delavska vlada ni stori-la v prilog Rusije toliko kot bi Rusija rada, ali pričakuje od sedanje angleške vlade več kot bi ji dala delavska vlada?

2.) Čemu vodi francoska komunistična stranka proti Herriotovemu kabinetu hujšo borbo kot proti prejšnji reakcionarni in imperialistični Poincarejevi vladi? Prva je priznala sovjetsko vlado, druga je dajala zavetje ruskim caristom in jih podpirala.

3.) Ali se v Rusiji vpeljujejo reforme? Ali je ruska komunistična stranka tudi v praksi proti kompromisom? Ali se ruska vlada poganja samo z liberalnimi ali tudi z reakcionarnimi vladami? Ali jim daje koncesije?

4.) Ali komunistične stranke delujejo za reforme? Ali zahtevajo svobodo tiska, zborovanja in govora ter svobodne volitve? Ali mislijo, da so to le buržvazni predsodki? Če so komunistične stranke za reforme in se zanje bore, če se udeležujejo volilnih bo-

jev, če je njihov smoter isti kot oni socialističnih strank, čemu sovraštvo takozvanih komunističnih strank proti socialističnemu gibanju?

5.) Čemu se obrniti od voditelja in revolucionarja kot je Leon Trocki? Mar samo zato ker se je zameril večini vodilnih glav v Moskvi, ki so danes na vladi? Čemu sme komunistično časopisje priobčevati samo kritiko dela ki ga je spisal Trocki, ne pa Trockijevih del samih? Ali se jim ne zdi kritika, ki so jo spisali Trockijevi nasprotniki, pristranska?

6.) Kakšno korist ima delavsko gibanje, ako se komunisti za razbijanje socialističnih shodov in manifestacij združujejo z monarhisti, kot se je dogodilo v Nemčiji, in s klerikalci, kot se je dogodilo v Jugoslaviji?

7.) Čemu komunistične organizacije v Ameriki, med njimi hrvatska sekcija W. P., ne objavljajo svojih računov in zapisnikov? Ali smatrajo da zato da ne pridejo v roke špijonom?

8.) Ali mislite, da je vaše početje v skladu z Marxovimi in Engelsovimi razlagami in nauki?

9.) Zakaj hočejo takozvani "komunisti" okoli "Radnika" in "D. S." uničiti "Proletarca"? Kakšno korist bi delavstvo imelo od tega? Ali je zgodovina "Slovenije", sedaj "Delavske Slovenije" poštena in čista? Ali je "prošlost" ljudi okoli "Radnika" in "D. S." čista?

Teh devet vprašanj pomeni za vas zelo težko nalogo in če jo pravilno rešite, dobite nagrado. — *Nace Zlemberger.*

Listu v podporo.

II. izkaz.

MILWAUKEE, WIS.: Po \$1.: Jacob Rožič, Frank Bregant, John Perme, John Galun, Frank Kralj, Neimenovan; po 50c: Frank Šerjak, Mrs. A. Bregant, (poslal Joe Radelj) skupaj.	7.00
SPRINGFIELD, ILL.: Po \$1.00: Frank Bizjak in Valentin Vertich; po 50c: Gregor Potočnik, Georg Petkoff, Frank Čemažar; po 25c: Andy Kramžar, Tom Volk in John Goršek, (poslal John Goršek) skupaj	4.25
FOREST CITY, PA.: H. Stanich, provizija od oglasov v Koledarju	4.50
CHICAGO, ILL.: Filip Godina	1.00
NORTH CHICAGO, ILL.: Frances Zakovšek, provizija od naročnine	1.20
WAUKEGAN, ILL.: Po \$1.00 Mary Spacapan in John Malenšek, (poslal Ant. Vičič) skupaj.	2.00
RENTON, PA.: Anton Chater	.25
LA SALLE, ILL.: Leo Zevnik, (poslal Fr. Martinjak)	.50
LISBON, O.: Jacob Bergant	.25
MILWAUKEE, WIS.: Joseph Rodich	.50
Skupaj	\$21.45
Prejšnji izkaz	126.91
Skupaj	\$148.36

GIRARD, OHIO.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — *Tony Segina*, organizator.

Čemu ima socializem toliko sovražnikov?

TACOMA, WASH. — Pošast socializma mora res biti nekaj groznega! V boju proti njemu so številni elementi. Slikajo ga za nekaj katastrofalnega, za nekaj pogubnega človeški družbi.

Razne verske sekte slikajo svojim vernim socializem za nekakšno krvavo moro, ki tira ljudi v pogubo na tem svetu in v pogubljenje na "onem."

So tudi drugi ljudje, ki niso "ne ptič ne miš." O veri vedo le toliko, da je treba hoditi v cerkev, in da je treba za poroke, krste in pogrebe cerkvenih blagoslovov in da se je za vsak slučaj vsaj na smrtno uro dobro izpovedati, ako ne za vsako Veliko noč. Besede socializem niti pravilno izgovoriti ne znajo. Tudi ti ljudje so v boju proti njemu, dasi ne štejejo mnogo, četudi so v družbi v večini. To je takozvana nemisleča masa, zmašilo, ki koristi zavajalcem vseh vrst in kapitalizmu. To je material, s katerega pomočjo vlada nad svetom. Po mojem mnenju so to najslabši člani človeške družbe — "roboti", kot jih je opisal češki dramatik K. Čapek. Razlika je le, da so Čapekovi "roboti" umetno narejeni ljudje, ki delajo kot stroji, vse ob določenem času, le misliti ne morejo. Prvi pa so roboti, ki bi lahko znali misliti, o vsled duševne lenobe nočejo.

Za to nemislečo maso pride takozvani srednji razred, trume malih trgovcev in podobnih ljudi. Tudi ti store kolikor morejo proti "rdeči pošasti".

Strah pred socialistično nevarnostjo imajo tudi razne dobrodelne organizacije, menda zato ker se boje, da bi socializem odpravil vzroke za dobrodelnost. In tako bi ne bilo več potrebe za dobre gospode in gospe za neskončno blagimi in usmiljenimi sreči!

Proti socializmu so v boju neštete občine, v rokah kapitalističnih strank, vlade, parlamenti, stranke itd. Ako morejo socialistom odreči dvorano za zborovanje, tedaj to brez posebnega pomišljanja store. Mnogo socialističnih shodov se ni moglo vršiti, ker so bile socialistom odrečene vse dvorane. Ako ni šlo na prostem, tedaj se shoda sploh ni moglo obdržavati.

In za vsemi temi pridejo glavni kanoni, talenti, ki vodijo ta boj proti socializmu. To so nadarjeni, sposobni politiki, žurnalisti, profesorji, duhovniki itd., ki so svoj um in svoje misli prodali kapitalističnim interesom. Za svoje usluge gospodarjem so navadno zelo dobro plačani in se prištevajo med "boljšo družbo". Tem torej ni zameriti.

A zameriti je tisti delavski raji, ki trpi, ki je izkoriščana in živi ubožno, včasih pa tudi v pomankanju. Njihova življenska usoda ni boljša od one socialističnih delavcev, kljub temu so v boju proti socializmu — proti rešitelju delavskega ljudstva. So proti gospodarjem ker čutijo njihov bič, in v isti sapi proti socializmu, dasi jih hoče rešiti kapitalističnega biča.

Tudi najčistejši in najradikalnejši med radikalnimi, po njihovem mnenju edini nositelji svobode, so v boju proti socialističnemu gibanju. Da, najdemo jih celo na čelu vseh sovražnikov socialističnih strank. V mislih imam komuniste. Socialisti jim niso dovolj radikalni — torej naj jim velja boj, da se jih uniči. Izgleda pa po tej logiki, da so vsi prej omenjeni elementi radikalnejši od socialistov, kajti drugače bi komunisti ne nastopali skupaj z njimi z enakim ciljem: uničiti socialistični pokret.

Kaj pa je socializem pravzaprav? Kaj zahteva in uči? Je-li res tako grozen, da se ga mora bati ves tem-

ni svet? Temni svet da, a delavsko ljudstvo nima vzroka, da bi se ga balo.

Socializem je v resnici grozen, ker je za odpravo sedanje ekonomske uredbe. Torej grozen le za tiste, ki imajo interes v tem, da družbena gospodarska uredba ostane kot je.

V očeh zatiralcev, imperialistov in militaristov je grozen, ker zahteva svobodo za vse ljudi na svetu.

Poglejmo, kaj uči socializem. Kapitalistični sistem sloni na profitu in vsled tega na izkoriščanju tistega sloja ljudstva, ki producira bogastva. Torej najkoristnejšega sloja v družbi. Socializem je za odpravo takega sistema.

Kapitalizem je za razredno družbo. Socializem je za odpravo razredov.

Kapitalizem neči sovraštva med deželami, jih obožuje in potom svojega časopisja, prižnic itd., hujska na vojno.

Socializem je za bratstvo med deželami in narodi. Zato hoče odpraviti vzroke, ki tako bratstvo ovirajo in ga onemogočajo. Vzrok je ignoranca med maso in kapitalizem. Socializem maso vzgaja, da bo sposobna odpraviti temeljni vzrok — kapitalistični sistem.

Kapitalizem hoče prosto pot pri izkoriščanju delavcev, njihovih žen, hčera in otrok. Na kratko: kapitalizem hoče, da se mezdno suženjstvo vzdrži.

Socializem ga hoče odpraviti. Delavstvu bo dal kar mu gre, otroke bo poslal v šolo. Skrbel bo za onemogle, stare in bolne člane družbe. Brezposelni bodo preskrbljeni in ne bo jim treba biti v večni skrbi — kaj bo če ne dobim dela! Hrane in vsega je dovolj na svetu. In zato delavec ne bo trpel pomankanja.

Glede vere. Kdor bo hotel verovati v nauke bodisi ene ali druge vere, mu bo svobodno. Socializem širi znanost, vere pa svoje nauke. Krščanski besedniki se boje socializma, ker je po njihovih trditvah protikrščanski. Socializem je veliko bolj krščanski kakor pa današnje krščanske vere. Ako si tolmačimo krščanstvo v smislu ljubezni do bližnjega, v smislu nauka, da tisti ki delajo so upravičeni tudi jesti, tedaj je jasno, da nima socializem s takim krščanstvom nobenega spora. A spor ima s tistim krščanstvom, kakor ga razlagajo veliki duhovni, plačani za svoje razlaganje od kapitalističnih interesov.

Vere so danes v veliki meri trgovina in aparati za odvracanje ljudi od zdravega razmišljanja. To ni krščanstvo!

To, da imamo sovražnike na vseh koncih in krajih in toliko po številu, in tako mogočne po bogastvu in sili, nas ne sme strašiti, pač pa še bolj spodbujati k skupnemu delu za skupno stvar — za socializem, za uredbo ki bo osvobodila človeštvo. — *J. R. Sprohar.*

INFORMACIJE.

Detroit, Mich. — Prosim sporočite mi, koliko članov ima Workers' Party in koliko Proletarian Party.

Sedanje natančno število članov Workers' Party nam ni znano. Iz Ruthenbergovega poročila, priobčeno v Daily Worker meseca avgusta prošlo leto, je razvidno, da je imela W. P. takrat 6912 dobrostoječih članov. Večinoma vsi so pripadali federacijam. V agitaciji sicer trdijo, da njihovo članstvo narašča, a prej omenjena številka dokazuje nasprotno. Tekom zadnjih par let članstvo W. P. stalno pada.

Proletarian Party je sekta, ki trdi da zastopa edino pravi komunizem. Kot politična stranka sploh ne pride v poštev. Števila njenih članov ne vemo.

Molekovo predavanje.

Dne 27. februarja je predaval v dvorani SNPJ. pod avspicijo kluba št. 1 v Chicagi s. Ivan Molek o zgodovini človeka iz davne prošlosti. "Adami pred Adamom" je bil naslov predmetu, o katerem je govoril dve uri. Priznati se mu mora, da se je za to nalogo temeljito pripravil in nam dal v teku kratkega časa tako bogat referat kakršni so med nami zelo zelo redki. Predavanje je bilo spremljano s stereoptičnimi slikami. To je udeležencem mnogo pripomoglo k boljšemu razumevanju predavateljevih izvajanj. Pričel je z dobo, v kateri se je pojavil prvi "Adam", davno pred Mojzsovim Adamom, in nadaljeval do Adamov današnjega časa.

V dvorani je bilo nad sto oseb. Prostora ima za štiri sto oseb. Tisti ki niso prišli, so na škodi, kajti takih predavanj v slovenskem jeziku, kot že rečeno, ni mnogo, prazprav le sem pa tam katero. V klubu št. 1 je bilo to tretje te vrste.

Udeleženci, ki so prišli na predavanje, so v resnici prišli z namenom da poslušajo. To se je videlo ves čas predavanja, kajti v dvorani je vladala vzorna tihota. Ne pa v spodnji dvorani, kjer je ravno ta večer igrala neka godba na pihala in kolikor toliko motila ljudi v zgornji dvorani.

Ako se bo med čikaško slovensko publiko pokazalo dovolj zanimanja za predavanja, jih bo klub št. 1 aranžiral še več. Molekovo je bilo drugo v tej sezoni. Tretje bo v petek dne 13. marca. Predaval bo s. Joško Oven o slovenski literaturi.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Žagar, na agitaciji v Missouri in Illinoisu.	51
John Krebelj, Cleveland, Ohio	9
Anton Vličič, North Chicago, Ill.	8
Joseph Radelj, na agitaciji v Milwaukee, Wis.	7
Louis Kveder, na agitaciji v Penni	7
Joseph Presterl, Collinwood, O.	5
John Kosin, Girard, Ohio	4
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	3
Mary Prašnikar, Harwick, Pa.	3
Joseph Tursich, Barberton, Ohio	2
Frances Zakovšek, Waukegan, Ill.	2
Louis Glaser, Pittsburgh, Pa.	2
Jernej Kokelj, Irwin, Pa.	2
Thom. Patrich, Detroit, Mich.	1
Rose Selak, Star City, W. Va.	1
Frank Martinjak, La Salle, Ill.	1
Frank Petavs, Little Falls, N. Y.	1
John Goršek, Springfield, Ill.	1
Frank Benchina, Chicago, Ill.	1
Max Martz, Buhl, Minn.	1
John Dolmovich, Kaylor, Pa.	1

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo ob 9.30 dopoldne in vsako četrto soboto ob 7.30 zvečer v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejam in da agitira za pridobivanje novih članov, kajti čimveč nas bo, tem lažje bomo vodili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne suženosti. — *Tajnik.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

Klub št. 114 v Detroitu, Mich., je sklenil poslati trideset iztisov "Ameriškega družinskega koledarja" letnik 1925 v stari kraj svojim bivšim članom in čitalnicam. Želja detroitskih sodrugov je, da bi ta vzgled posnemali tudi drugi klubi, ako niso razprodali vsega koledarja. Ameriški družinski koledar bo delavcem v Jugoslaviji gotovo ugajal.

Člani kluba J. S. Z. v milwauški naselbini so izposlovali, da je mestna knjižnica naročila večje število slovenskih knjig. Naročilo v znesku \$50 je poslala Proletarcovi knjigarni. Tu sta dva vzgleda, kako se lahko gnotno koristi gibanju in ob enem služi izobraževalnemu delu.

V prihodnji izdaji bodo navedene cene slavnostne izdaje Proletarca, ki bo ob enem prvomajska izdaja. Dobil jo bo tudi vsak naročnik. Ker bodo stroški radi obsežnosti slavnostne izdaje zelo visoki, je naravno, da se pričakuje od naročnikov, da bodo prispevali svoj del. Več o tem drugi teden.

V diskuziji o spremenitvi forme, oziroma o povečanju Proletarca, se bodo čuli razni glasovi. Enkrat se je taka diskuzija že vršila, in tedaj je bila večina dopisnikov za sedanjo formo: Upravništvo ne zagovarja sedanje forme in upravnik je osebno za spremenitev v prejšnjo obliko. A upravništvo tudi ve, da sama forma, bila kakršnakoli, ne bo privabila novih naročnikov. Te bo treba dobiti z agitacijo, kakor dosedaj. In najse poveča Proletarca v tej ali v drugačni obliki, v obeh slučajih so potrebni večji dohodki, a Proletarcovi dohodki so naročnina, prispevki v podporo in nekaj malega oglasi. Predvsem je potrebno povečati dohodke. Potem ne bo težko povečati lista.

Vsakdanji dvogovor.

Urednik komunističnega lista: Ha, spet je umrla!

Pomožni urednik: Kdo?

Urednik: Kdo neki? Socialistična stranka! Pojdi in naroči tiskarjem, naj napravijo o tej smrti velik naslov čez vso stran lista.

Pomožni urednik: Pa tudi velike podnaslove bo treba. Nasvetuj mi jih nekaj.

Urednik (ki je med tem prečital drugo pismo): Tu imam poročilo o težavah, ki jih imajo naši pristaši. Socialistična stranka le noče izginiti. Glej, tu mi pišejo, da postaja jačja in da se ji pridružujejo celo naši člani.

Pomož. urednik: Ali naj vest o smrti soc. stranke vseeno objavimo?

Urednik: Seveda, na vsak način! Pazi, da bodo naslovi kolikor najbolj mogoče kričeči!

Pomožni urednik: Ali naj napišem pod naslovom kaj primernega v okvirju, kar bo dalo poročilo še več važnosti?

Urednik: Seveda, seveda, napravi kot navadno.

"Proletarec" obhaja letos dvajsetletnico obstanka — dvajset let častnega boja in častnega dela! Kje je slovenski list v Ameriki, ki bi mogel reči, da je njegova dvajsetletna zgodovina tako poštena kot "Proletarčeva"!

BREZ NASLOVA

Iskra.

V postu smo. Veselice so večinoma izginile in ljudje, tudi "napredni", mislijo na "veliko noč." Mladina misli poleg tega na obleke in podobno. Slovenske in druge katoliške župnije mislijo na običajni "ofer", ki je vsakoleten reden izreden dohodek. Kajtl na Veliko nedeljo gredo v cerkev in k ofru tudi taki ki gredo samo dvakrat v letu.

"Ali si z nami, gospod organist, ali pa nisi," se mu glasila zapoved. Povedal je da je "z njimi", da pa rad zasluži kak dolar tudi pri zborih ki sicer niso cerkveni, toda tudi proticerkveni niso. "To je že mlačnost," je bil odgovor. "Bodi naš!" In je "postal."

"Izdajalec Ambramovič v Ameriki", pravi F. N., bivši urednik bivšega reakcionarnega lista. Zakaj "izdajalec"?

Josip Rodica, ki se je v zadnjem "Proletarcu" pritoževal da gredo njegovi "podlistiki" večinoma v koš, je vendar dosegel milostne urednike. Eno stvar ima v "Času", drugo pa v "D. S.", če je to eden in isti Rodica. V slednji zaključuje svoj članek "Njegova spoved" z besedami: "Bratje naprej, naprej v eni črti, drug pred drugim, ker samo tako, samo tako, uresničijo se sanje našega svetega Lenina."

Avtor "Malaventure" bi se iz takih slučajev lahko učil, kako so nastale vere. Ljudje hočejo svetnike. Kadar prenehajo verjeti v tiste ki so naslikani v Blasniki pratiki, si ustvarijo nove. Kdor imenuje Lenina "svetega", mu ne dela prav nobene časti, sebi pa še najmanj. Lenin je bil mislec in borec. Svetnik ni hotel biti. To je prepustil Rasputinu.

Na socialističnemu shodu v Chicagi, ki se je vršil pred kratkim, sta prinesli dve deklici Debsu šop rož. Ko so mu jih prinašali na shodih, ki jih je imel po prihodu iz ječe, je bilo to na mestu. Sedaj se moža le moti s takimi rečmi. Tista ženska, ki mu je prinesla na omenjenemu shodu torto z gorečimi svečkami za njegov 70. rojstni dan, ga ni prav nič razveselila. Debsu ni za oboževanja, ampak kar želi je ljudi, ki bodo znali misliti!

"D. S." teden za tednom tirja svoje organizacije in agitatorje, naj napravijo obračun za poslano koledarje in knjige. V Proletarcu ne beremo takih opominov. Pa ne, da bi Proletarec imel vestnejše in poštenejše zastopnike! Izgleda tako!

G. Novak še vedno "protestira" proti Pasiču. Vsi ti protesti v Ameriki so danes farsa. Takozvani Prosvetni odsek N. H. Z. jih je podvzel, ker je mislil da bo imel prvo besedo na shodih in izpodrinil "komuniste". A ti shodi se danes skoro vsi vrše pod avspicijo "radničke stranke Amerike", na katerih se "protestira" in kolekta. Zadnje je najbolj važno. Kar govorniki ne porabijo časa na shodu, ga porabijo za intriganje. To je razvidno iz polemike, ki jo priobčujejo "Novi Svijet", "Radnik" in "Zajedničar".

Meseca julija 1917 je bila na otoku Krfu sprejeta takozvana "Krfska deklaracija", ki si je državo Jugoslavijo takole zamislila:

"Država Srbov, Hrvatov in Slovencev . . . bo svobodna in neodvisna kraljevina z nerazdeljivim ozemljem in z enim državljanstvom. Država bo ustavna, demokratična in parlamentarna monarhija s Karagjorgjevičevo dinastijo na čelu . . ."

Pod deklaracijo sta podpisana dr. Ante Trumbić, predsednik Jugoslovanskega odbora, in Nikola Pašić, srbski ministerski predsednik.

Dr. Ante Trumbić je pri letošnjih volitvah v skupščino kandidiral na listi Radićeve stranke. Trumbić je danes prvi za Radićem v vodstvu hrvatske seljačke republikanske stranke. Z njim so tudi dr. Hinko Hinković in drugi medvojni kraljevaši, ki so intrigirali do konca vojne v Ameriki. Za Radićevo stranko se nadalje navdušuje "Don" Niko Gršković, ki je poskušal s svojim "pulom" pri ameriški vladi internirati vse vodilne člane J. R. Z., hrvatske pacifiste-socialiste pa "zatvoriti". Danes je ta Gršković med protestanti, rojni proti Pašiću in se brati s "komunisti", katere spretno vleče za nos.

Ko bi Pašić tem kraljevašem dal primerne službe, jih imenoval za konzule ali kaj takega, pa ne bi danes protestirali, niti ne bi skrivali svojega neodkritosrčnega šovinizma pod "komunistično" krinko.

Kje so bili ti junaki takrat, ko se je odločevalo, kakšna naj bo bodoča država Hrvatov, Slovencev in

Srbov? Bili so med petolizniki in lakaji. Ako bi bili resnično to kar se danes delajo da so, tedaj bi Pašić ne bil ministerski predsednik in Jugoslavija bi bila vzorna, demokratična republika.

Večina sedanjih protestnikov smatra svojo rodno bračo za "jazbece", kakor jo je smatral Zotti. To so tički, ki vedno dobe kak "excuse" da gredo lahko med "narod" s puščico v roki.

Skoro istočasno kot Krfska deklaracija je bila sprejeta takozvana Čikaška izjava. Slednja je imela "Jugoslovansko federativno republiko za svoj cilj." Iz Čikaške izjave nadalje povzemam: "Zedinjenje Jugoslovanov se ne more uspešno izvršiti v nobeni sedaj obstoječih držav, ker so si njih interesi preveč nasprotni in ker ne bi bilo tako "zedinjenje" v bistvu nič drugega kakor aneksija. Problem se more rešiti le z ustanovitvijo popolnoma nove tvorbe, v katero vstopijo vsi deli po svoji svobodni volji . . . Razen federativne organizacije, katera zavaruje vsakemu delu toliko samostojnosti, da se mu ne bo treba bati nobenega centralističnega zatirnja ali pritiska drugih delov in ki prepušča bodoče tesnejše združenje naravnemu svobodnemu razvoju, zahtevamo v jugoslovanski republiki vse garancije ustavnega demokratičnega življenja, zlasti:

1. Splošno, enako, tajno in proporcionalno volilno pravico brez obzira na spol za vse politične in administrativne zastope.
2. Narodni referendum in iniciativo;
3. Odgovornost vseh javnih funkcionarjev;
4. Javno izvrševanje zunanje politike;

OGLAŠAJTE PRIREDBE KLUBOV IN DRUŠTEV

V

"PROLETARCU"!

"ČAS",

jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Boljši bodočnosti nasproti

gre tisti ki hrani — kajti njegovi prihranki mu omogočijo da postane neodvisen.

AKO STE NAMENJENI POTOVATI V STARO DOMOVINO

ne pozabite da je v vašem interesu, ako si nabavite parobrodni listek potom našega parobrodskega oddelka. Zastopamo vse prekomorske črte. Pomagamo vam preskrbeti tudi vse potrebne listine.

Denarne pošiljatve v Jugoslavijo in druge kraje izvršujemo hitro in po ceni. Prekupimo tudi vaše vloge na Jugoslovanskih bankah.

Kapital in prebitek
\$2,000,000.00

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste,
CHICAGO, ILLINOIS.

Premoženje in imovina
dvajset milijonov dolarjev.

Vlagajte svoje prihranke v to silno in čvrsto banko.

5. Popolno enakopravnost vseh državljanov;
6. Popolno svobodo besede in tiska;
7. Popolno svobodo pouka in vesti;
8. Nevtralnost vseh oblasti v razrednih bojih."

Ta program je bil na poznejših konferencah razširjen, posebno zadnja točka. A kje so bili sedanji protestniki? Lomili so kopja za kraljevino S. H. S., katere še ni bilo, slavili starega Pasiča, in pri "majčinem mlijeku" prisegali zvestobo "njegovemu veličanstvu" Petru in potem Aleksandru.

*

Gršković, Biankini, Trošt, Palandić, Pirc, Zakrajšek & Co. je hotela tako Jugoslavijo kakršno Jugoslavan danes imajo. Varali so "narod" takrat in ga varajo danes. Gre se za bakšiš, pa tudi maščevalnost ima nekaj zraven. Pasić jim ni dal pričakovanih služb, pa je zamera.

*

V nekem apelu "D. S." se čita: "Vsak nov naročnik za "D. S." pomeni novega boritelja v razredno zavodni proletarski armadi in novega odločnega sovražnika kapitalističnega razreda." Ko bi bilo to res, bi frančiškanska "Edinost" ne postala glasilo Zapadne Slovanske Zveze in slovenski klub W. P. v Milwaukee ne bi štel samo pet zanesljivih članov, zanesljivih do tlejš, dokler bo izhajala "D. S." pod sedanjimi gospodarji.

Najboljša jugoslovanska socialistična revija je "Proletarec". Prinaša članke, razprave in pregled delavskega gibanja po svetu ter opise aktivnosti v naših naselbinah na polju socialističnega in kulturnega dela. Naročite ga še danes.

Kruti, pošastni socializem.

Socializem je zakrivil vojno in vse njene grozne posledice!

To so nam pripovedovali slovanski narodnjaki v začetku vojne. Potem so to stvar pričeli ponavljati "komunisti". In vse kar so prej govorili o socialistih drugi njihovi sovražniki, govore danes komunisti in še nekoliko več.

Kajti socialistično gibanje je prokletstvo človeštva. Zato se ga mora iztrebiti. (Človeštvo ali prokletstvo?)

Socialisti so klali poštene delavske borce in pili njihovo kri. (Prestrašno.) Socialisti so prodali delavce, ljudstva, dežele in vse kar se more prodati. (Neprekosljivo talentirani trgovci.)

Socialisti so preprečili svetovno revolucijo.

Socialisti so podaljšali življenje kapitalizmu. (Kako je kapitalizem nehvaležen!)

Socialisti so skušali uničiti rusko revolucijo, pomoriti ruske boljševiške glavarje, povrniti zemljo veleposestnikom in Rusijo carju! (Nezaslišna kontra-revolucija!)

V Italiji so postavili na krmilo fašizem, delavcem pa vzeli orožje iz rok. (Bog jih štrafaj!)

Ameriški socialisti so bili proti vojni radi interesov Nemčije. (Torej so bili proti tudi Ruthenberg in drugi kolikor je med komunisti nekdanjih socialistov radi interesov Nemčije. Naj se jih pokliče pred preki sod radi veleizdaje revolucije!)

Madžarski socialdemokrati so se pred par tedni javno izrekli za nasilno Hortijevo vlado in tako po-

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koks in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regali, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

stali sokrivci vseh grozodejstev tega morilca. ("D. S." dne 5. feb. 1925.)

(Ježeš, ježeš, kakšni so ti lopovi, ti krvniki, ti — — —)

No, dobro je, da to pišejo ljudje kateri smatrajo resnico le za "buržvazno čednost"; tako so povedali, da jim ni resnica ničesar svetega, ampak da jim je namen vse. V bojih proti resničnim in dozdevnim nasprotnikom je po njihovi razlagi dovoljeno vsako sredstvo. Laži so posebno afektivne, kajti ljudje radi verjamejo kar vedo da ni res. In tako naši prijatelji na levi lažejo kolikor morejo. In spet lažejo kolikor morejo. Kajpada, vse v interesu proletariata. —

— Is.

Varnost najprvo!

"Kakšnih načinov se poslužuješ za obvarovanje pred bacili?"

"Prvič, zavrem vodo —"

"Da, in potem?"

"Potem jo steriliziram—?"

"To je prav, in kaj potem?"

"Ne pijem drugega kot pivo."

(Sans Gene, Paris.)

Klasičen Pasteurjev eksperiment s kokošmi.

Slavni francoski biolog Louis Pasteur je postavil nekoliko kokoši v mrzlo vodo in jih držal v vodi tako dolgo, da se je njihova temperatura znižala za več stopinj. Nato jih je inokuliral s strupenimi bacili, na kar so takoj pocrkale. Pod navadnimi okoliščinami niso imeli ti smrtonosni bacili prav nobenega učinka na kokoši, ko hitro pa je bila njihova življenska moč oslABLJENA vsled mrazu, so se začeli bacili pomnoževati tako hitro, da so povzročili smrt. Ta poiskunja je dokazala, da so prehladi zelo nevarni. Imejte Trinerjev Cough Sedative vedno v domači medicinski shrambici in držite črevesje odprto s pomočjo Trinerjevega zdravnika grenkega vinala To neprekosljivo zdravilo si hitro pridobiva prijatelje, Mr. Lazo Obradovich, armar, nam je pisal iz Oroino, Idaho, dne 30. jan.: "Po zavžitju ene steklenice Trinerjevega zdravnika grenkega vina sem se zopet dobro počutil, zato sprejmite mojo zahvalo za to zdravilo." V slučaju revmatičnih ali nevralgičnih bolečin, hrbtobola, ozeblin in oteklin daje Trinerjev Liniment hitro odpomoč. Če vam vaš lekarnar ali trgovec ne more postreči, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00	JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50	IGRE ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.50
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30	III. zv. vezan	1.50	BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
VISNJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50	IV. zv. vezan	1.25	ČARLJEVA ZENITEV-TRJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana	.25
VITEZ IZ EDECE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	V. zv. vezan	1.00	GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65	VI. zv. vezan	1.00	KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.75
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75	FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00	PESMI IN POEZIJE. BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoskine prev. I. Hribar) vezana	1.00	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
ZA SREČO, povest, broširana	.45	MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90	NOČ NA HMEJNNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana	.35
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00	PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.	.45	POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90	ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50	POHORSKE POTI, (Janke Glaser), broširana	.35	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
ZLOČIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50	SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45	SEN KESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ZMOTI IN KONEC GOSPODIJNE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40	STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (O. Golar), vezana	1.20	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana. 75c; vezana	1.00
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana	.65	STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Ma-char), vezana	1.10	ZNANSTVENE KAPRAČE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIJALNI SPISI UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ZENINI NASE KOPRNELE, (Rade Murnik), broširana	.30	SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debatna	.20
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVETIK, zbrani spisi, vezana	1.25	SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana	.50	ANGLEŠKO-SLOVENSKE BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kera)..	5.00
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00	SVOJEMU NARODU, Valentin Vednik, broširana	.25		
		SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50		
		TRBOVLJE (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75		
		TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana	1.25		
		V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40		